אוֹמֵר אף על פי שאין הקציעות התחתונות [כלומר, התאנים שבתוך הכלים פנימה] בכלל ספק הדימוע, מקילים בזה ויכולים אנו להתייחס לכל הקציעות כולן, אף אלו שבתוך הכלים כחלק מהספק, ולצרף הכל יחד כדי להעלות את התרומה, שרוֹאִין אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת – ליטרות הקציעות שבפיות העיגולים כְּאִילּוּ חֵן פְּרוּדוֹת מן הפיות ומעורבות עם הקציעות התחתונות, וכך נמצא שכל הליטרות שבעיגולים נכנסות בכלל ספק הדימוע, וְהַתַּחְתּוֹנוֹת מַעֲלוֹת אֶת הָעֶלְיוֹנוֹת, כלומר, אם בסך הכל יש מאה ליטרות חולין, נמצא שהקציעות התחתונות מעלות את אלו שבפיות הכלים ומוציאות אותן מגדר ספק תרומה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אי אפשר לצרף את התחתונות לבטל את האיסור, כיון שאינן בכלל התערובת, ולכן אִם יֵשׁ שָׁם מֵאָה פּוּמִּין, כלומר, שהקציעות שבפיות הכלים בלבד יש בהן מאה כנגד הליטרא של תרומה, יַעֲלוּ ויבטלו את האיסור באחד ומאה, וְאִם לָאוּ – שאין מאה של היתר בפיות בלבד, כל הַפּוּמִּין אֲסוּרִין מפני שאותה ליטרא שבפי אחד מהם אינה בטלה, וְהַשּׁוּלַיִם – הליטרות התחתונות, מוּתָּרִין כיון שאינן בכלל הספק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לא כך נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע, אלא רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, אִם יֵשׁ שָׁם מֵאָה פּוּמִּין של היתר כנגד אחד של איסור יַעֲלוּ ויתבטל האיסור באחד ומאה, וְאִם לָאוּ – שאין מאה פומין של היתר, הַפּוּמִּין אֲסוּרִין ואין התחתונות מצטרפות לבטל את האיסור, כיון שאינן בכלל הספק, וְהַשּׁוּלַיִם מוּתָּרִין – התאנים שבשולי [–תוך] הכלים מותרים, שבהם לא היה ספק כלל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אֲפִילּוּ יֵשׁ שָׁם שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת פּוּמִּין של היתר לֹא יַעֲלוּ לבטל את האיסור, משום שפי הכלי דבר שיש בו מנין הוא, כיון שיש בני אדם שמוכרים אותו במנין, וחשוב ואינו בטל בפיות הכלים האחרים, ואף על פי שתרומת דירות דרבנן, סובר רבי יהושע שדבר שיש בו מנין אינו בטל אפילו באיסור דרבנן. על כן יש להעמיד הברייתא דלעיל שביצה ספק טריפה אינה בטלה אפילו באלף כתנא זה.

המשך דברי הברייתא: דְּרָסָהּ את הליטרא קציעות כְּאותו כלי ששמו עִגּוּל, וְאִינוֹ יוֹדֵעַ כְּאֵיזֶה עִגּוּל דְּרָסָהּ, דִּבְרֵי הַכֹּל יַעֲלוּ באחד ומאה. מקשה הגמרא: וכי דִּבְרֵי הַכֹּל היא, והרי הַיְינוּ פְּלוּגְתַּייהוּ שלרבי יהושע אין ביטול אפילו בשלש מאות פומין כמפורש לעיל. הגמרא מביאה ביאור לדבר: אָמַר רַב פָּפָּא, הסיפא שבברייתא הָכִי קָאָמַר, דְּרָסָהּ בְּתוֹךְ הָעִגּוּל ולא נשארה על פיו וְאִינוֹ יוֹדֵעַ כְּאֵיזֶה מָקוֹם בָּעִגּוּל דְּרָסָהּ, אִי לְצַפְּוֹנָהּ אִי לְדָרוֹמָהּ, שבאופן זה אינו דבר שיש בו מנין ואינו ניכר, בזה דִּבְרֵי הַכֹּל יַעֲלוּ.

הגמרא שבה לקושיא דלעיל (ג:) לרב יוסף ולרבי יצחק מדוע ספיקא של ביצה אסורה, והרי ספק דרבנן לקולא. הגמרא מביאה יישוב נוסף: רַב אַשִׁי אָמַר, לְעוֹלָם הברייתא מתפרשת בביצה שֶׁסָּפַק נולדה בְּיוֹם טוֹב סָפֵק נולדה בחול, ואף שהוא ספק דרבנן, אסורה משום דְּהָוֵי דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין שהרי אחר יום טוב יכול לאוכלה בהיתר, וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין החמירו בו שֶׁאֲפִילּוּ בְּאִיסּוּר דְּרַבָּנָן לֹא בָּטֵל אפילו באלף, וכיון שהחמירו בתערובתו כך יש להחמיר גם בספיקו אף שהוא מדרבנן.

הגמרא מביאה ברייתא: תַּנְיָא בתוספתא (פ"א ה"א), אֲחֵרִים אוֹמְרִים מְשׁוּם רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, בֵּיצָה שנולדה ביו"ט הַיא וְאִמָּהּ. שואלת הגמרא: בְּמַאי עָסְקִינַן, אִילֵימָא בְּתַרְנְגֹלֶת הָעוֹמֶדֶת לְאַכְילָה, ובא רבי אליעזר לומר לנו שהלכה כבית שמאי דמשנתינו שמתירים אכילת הביצה, פְּשִׁיטָא דְּהַיא וְאִמָּהּ שָׁרְיָא – מותרות, ולמה הוסיף גם 'אמה' שאין מחלוקת בדבר. אֶלָּא על כרחך מדובר בְּתַרְנְגֹלֶת הָעוֹמֶדֶת לְגַדֵּל בֵּיצִים, ואם כן קשה היאך התירוה והלא מוקצה היא והיה ראוי שתהא הַיא וְאִמָּהּ ראוי שתהא אֲסוּרָה. אָמַר רַבִּי זֵירָא, כוונת הברייתא היא שֶׁהָאֵבֶל הביצה אֲגַב אִמָּהּ, כלומר, שרק אם אמה נאכלת היום הביצה מותרת. חֵיכִי דָּמֵי – במה המדובר, אָמַר אַבָּיֵי, בְּגוֹן שֶׁלְּקָחָהּ סָתָם – שכשקנה אותה לא קבע אם תהא לאכילה או לגידול ביצים, ולכן אם נִשְׁחֲטָה התרנגולת ביו"ט הוּבְרְרָה דְּלַאֲכִילָה עוֹמֶדֶת וממילא היא וביצתה מותרת שאינה מוקצה, ואם לֹא נִשְׁחֲטָה התרנגולת ביו"ט הוּבְרְרָה דְּלְגַדֵּל בֵּיצִים עוֹמֶדֶת וביצתה אסורה משום מוקצה. הגמרא מביאה יישוב אחר: רַב מָרִי אָמַר לעולם דין הברייתא הוא בתרנגולת העומדת לאכילה, ולא הוצרך להזכיר התרנגולת, אלא גּוּפָא קָתָנֵי – כדי לחזק דבריו הוסיף ואמר שפת יתר, שהכל יאכל גם הביצה וגם אמה. וכיוצא בזה מצאנו בברייתא אחרת, דְּתַנְיָא, אֲחֵרִים אוֹמְרִים מְשׁוּם רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, בֵּיצָה תֶּאֱכֵל הִיא וְאִמָּהּ וְאֶפְרוֹחַ וְקִלִּיפָּתוֹ, ויש להקשות מַאי קִלִּיפָּתוֹ, אִילֵימָא להתיר קְלִיפָּה מַמָּשׁ באכילה, וכי קְלִיפָּה בַּת אֲכִילָה הִיא, אֶלָּא תפרש שבא להתיר אֶפְרוֹחַ כשהוא בְּקִלִּיפָּתוֹ – קודם שיצא מקליפתו, הלא עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב להלן (ו:) והתירו אפרוחים שלא נפקחו עיניהם, אֶלָּא הָכָא דְּיָצָא האפרוח לָאֲוִיר הָעוֹלָם, אֲבָל הָכָא דְּלֹא יָצָא לָאֲוִיר הָעוֹלָם לֹא פְּלִיגִי וכולי עלמא מודים שהאפרוח אסור, אֶלָּא על כרחך צריך לפרש באפרוח שיצא מן הקליפה שמותר לאכלו, ומה שנקטה הברייתא אֶפְרוֹחַ וּקְלִיפָּתוֹ, אף שקליפה אינה ראויה לאכילה, גּוּפָא היא, שרצה לחזק דבריו ולכך הוסיף שהאפרוח וגם קליפתו מותרים, ואם כן הָכָא נַמִּי בתוספתא, יש לפרש תֶּאֱכֵל הִיא וְאִמָּהּ גּוּפָא, ולא התבוין לומר אלא שהביצה מותרת.

* * *

הגמרא מביאה נידון לגבי ביצה שנולדה בשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה: אִתְּמַר, שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שבאו יחד, בין שקדמה שבת ליו"ט ובין שקדם יו"ט לשבת, רַב אָמַר, נוֹלְדָה ביצה בָּזֶה – בראשון, אֲסוּרָה בָּזֶה – בשני, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, נוֹלְדָה בָּזֶה מוּתֶּרֶת בָּזֶה. מדייקת הגמרא: נִימָא קָסָבַר רַב – שמא נאמר שסובר רב ששני הימים קְדוּשָּׁה אַחַת הִיא והרי הם כיום אחד ארוך ולכך אסורה גם בשני [מדין ביצה שנולדה ביו"ט כבית הלל], וְהָאָמַר רַב במסכת עירובין (לח:) הֲלָכָה כְּאַרְבָּעָה זְקֵנִים וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר – שארבעה זקנים שנמנו שם סוברים כרבי אליעזר במשנה שם (לח.), דְּאָמַר לגבי יו"ט הסמוך לשבת שיכול אדם לערב שני עירובין ולומר ביום ראשון יהיה עירובי למזרח וביום שני למערב, משום שיו"ט הסמוך לשבת שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן, ולא כיום אחד ארוך, ואם כן דברי רב סותרים, אֶלָּא ודאי שגם רב סבר שתי קדושות הן, וְהָכָא בְּהָכָנָה דְּרַבָּה קְמִיפַּלְגִי – נחלקו בדין שחידש רבה לעיל (ב:) שאין שבת מכין ליו"ט ולא יו"ט מכין לשבת מפני שסעודת שבת צריכה הזמנה מיום חול שלפניה מגזירת הכתוב, רַב אִית לֵיהּ הָכָנָה דְּרַבָּה ולכך אוסר את הביצה גם ביום השני כיון שלא היתה מוכנה מיום חול, וְרַבִּי יוֹחָנָן לֵית לֵיהּ הָכָנָה דְּרַבָּה ולכך מותרת בשני גם לבית הלל.

הגמרא מביאה שנחלקו בכך תנאים: בְּתַנָּאֵי, למדנו בברייתא, ביצה שנוֹלְדָה בְּשַׁבָּת [ואסורה בו ביום] תֶּאֱכֵל בְּיוֹם טוֹב שלמחרת השבת, נולדה בְּיוֹם טוֹב, תֶּאֱכֵל בְּשַׁבָּת שלמחרתו, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, עֲדַיִין הִיא מַחְלוֹקֶת – גם בזה נמשכת המחלוקת ממשנתינו, שַׁבִּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים תֶּאֱכֵל, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לֹא תֶּאֱכֵל – בשני, כמו שאסורה בו ביום. ונמצא שרב כשיטת רבי יהודה משום רבי אליעזר, ורבי יוחנן כשיטת תנא קמא.

* * *

מביאה הגמרא מעשה: אוֹשַׁפִּיזְכֵּנֵיהּ – בעל האכסניה דְּרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, הָווּ לֵיהּ הָנָךְ בֵּיצִים שנולדו מִיּוֹם טוֹב הסמוך לְשַׁבָּת, אֲתָא לְקַמֵּיהּ – בא לפני רב אדא בר אהבה, אָמַר לֵיהּ, מַאי לְאַטְווִינְהוּ – מהו לצלות את הביצים הָאִידָּנָא – עתה ביו"ט, וַנֵיכְלִינְהוּ – ונאכלם לְמָחָר בשבת, שהיה פשוט לו לבעל הבית שהביצים מותרות באכילה למחר [כשהן חיות], אלא שנסתפק אם מותר לטלטלן כדי להכינן ביו"ט לצורך השבת, או שאסורות ביום טוב גם בטלטול ואי אפשר לצלותן לצורך מחר. אָמַר לֵיהּ רב אדא, מַאי דַּעְתָּיךְ שאתה סבור שלמחר בודאי הביצה מותרת, משום שנקטינן במחלוקת רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן ור' יוחנן התיר, אבל אֲפִילּוּ רַבִּי יוֹחָנָן לֹא קָא שָׁרֵי – לא התיר אֶלָּא לְגוֹמְעָהּ – לשתות את הביצה החיה לְמָחָר בשבת, אֲבָל בְּיוֹמֵיהּ – ביום שנולדה שהוא יו"ט, לֹא התיר רבי יוחנן אף לטלטלה, ולכך לא תוכל לצלותה. וְהָתַנְיָא – ששנינו כן בברייתא, אַחַת בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּשַׁבָּת וְאַחַת בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָהּ לֹא לְכַסּוֹת בָּהּ אֶת הַכְּלִי וְלֹא לְסָמוֹךְ בָּהּ כַּרְעֵי הַמִּטָּה, הרי מפורש בברייתא שהביצה אסורה גם בטלטול.

* * *

המשך בעמוד קלח

מביאה הגמרא מעשה נוסף: **אוֹשַׁפְּזִיכְנֵיהּ דְּרַב פַּפָּא** – בעל האכסניה של רב פפא, **וְאָמְרֵי לֵיהּ הָהוּא גַּבְרָא** – יש אומרים שהיה המעשה בסתם אדם, **דְּאָתָא לְקַמֵּיהּ** – בא לפני **דְּרַב פַּפָּא, הָווּ לֵיהּ** לאותו אדם **הָנָךְ בֵּיצִים** שנולדו **מְשַׁבָּת** הסמוכה **לְיוֹם טוֹב, אֲתָא** לְקַמֵּיהּ דרב פפא **אֲמַר לֵיהּ** מָהוּ לְמִבְלְינְהוּ לְמָחָר, כלומר האם הלכה כרב או כרבי יוחנן, **אֲמַר לֵיהּ** רב פפא **זִיל הַאֵידָנָא** – עכשיו לך לביתך **וְתָא** – ובוא **לְמָחָר** לשמוע את ההוראה, הסיבה שנמנע מן ההוראה היתה, כי נזהר מלהורות הלכה לאחר שאכל סעודת שבת ושתה בה יין, וכפי שמצאנו **דְּרַב לָא מוֹקֵי אֲמוֹרָא עֲלָיְיהּ** – רב לא היה מעמיד מתורגמן לדרוש לפני הקהל את הוראותיו, **מֵיוֹמָא טָבָא לְחַבְרֵיהּ** – מלאחר סעודת יו"ט עד למחרת היום, **מְשׁוּם** שאסור להורות **בִּשְׁבְרוּת. כִּי אָתָא** אותו איש **שׁוּב לְמָחָר, אֲמַר לֵיהּ** רב פפא

אִיכּוּ הַשְׁתָּא – אם הייתי מורה לך אתמול בשכרותי, **אִשְׁתְּלָאי וְאָמְרִי לָךְ** – הייתי שוכח וטועה ומורה לך להיתר כדברי רבי יוחנן שאמר נולדה בזה מותרת בזה, לפי הכלל שבכל מקום שנחלקו **רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן, הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן,** אמנם אין זה כך, **הָא** – שהרי **אָמַר רָבָא** לקמן (ה:), **הִלְכָתָא בְּוָתֵיהּ דְּרַב בְּהָנֵי תְּלָת** – הלכה כרב בשלש הלכות אלו: שבת ויו"ט נולדה בזה אסורה בזה, שני ימים טובים של גלויות נולדה בזה מותרת בזה, ובשני ימים של ראש השנה נולדה בזה אסורה בזה, בֵּין באותן שפסק לְקוּלָּא ובֵין באותן שפסק **לְחוּמְרָא.**

* * *

דין נוסף אודות שבת ויום טוב הסמוכים זה לזה: **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עֲצִים שֶׁנִּשְׂרוּ מִן הַדֶּקֶל בַּשַּׁבָּת אָסוּר לְהַסְקָן בְּיוֹם טוֹב** שלמחרת, **וְאַל תְּשִׁיבֵנִי** ותקשה על דברי ממה שהתרתי בֵּיצָה שנולדה בשבת לאוכלה ביו"ט שלמחרת, שחלוקים זה מזה, **וּמַאי טַעֲמָא** – ומהו הטעם לחלק, **בֵּיצָה** אין צורך להחמיר בה **מִשּׁוּם דִּבְיוֹמָא נָמֵי חֲזָיָא לְגוּמְעָהּ** – אף ביום שבת שנולדה בו ראויה לגומעה חיה כמות שהיא, **וְלֹא קָא שָׁרֵי לָהּ עַד לְמָחָר** – וחכמים לא התירוה עד למחרת שהוא יום טוב, ומתוך שנאסר לגומעה ביום שנולדה, **מֵידָע יָדַע דְּבַת יוֹמָא אֲסָרוּהָ** – יודע שביצה שביום שנולדה אסורה, אבל **עֲצִים** שנשרו מן הדקל בשבת דְּלֹא חָזוּ לְיוֹמַיְיהוּ – שאינם ראויים לשימוש ביום שנשרו, שהרי אסורים להסיק בהם בשבת משום מלאכת מבעיר, **אִי שָׁרֵי לְהוּ** – אם תתיר להסיק בהם **לְמָחָר,** ביו"ט, **אָתֵי** – יבואו לטעות ולְמֵימַר, **בְּיוֹמַיְיהוּ נָמֵי שָׁרוּ** – שגם אם נשרו ביום טוב מותר להסיקם בו ביום, וְמה שנאסר להסיק בהם **אֲתָמוֹל** בשבת כשנשרו, **מִשּׁוּם שַׁבָּת הוּא דְּלֹא חָזוּ** – שאינם ראויים **לְהָכָךְ** משום איסור הבערה, ולא משום מוקצה. ולכך אף שרבי יוחנן לא סבר 'הכנה דרבה' לעיל (ע"א), אסר את העצים שנשרו מן הדקל משבת ליום טוב, כדי שלא יבואו להסיק ביום טוב בעצים שנשרו בו ביום.

* * *

דין נוסף בעצים שנשרו: **אָמַר רַב מַתָּנָה, עֲצִים שֶׁנִּשְׂרוּ מִן הַדֶּקֶל לְתוֹךְ הַתָּנּוּר בְּיוֹם טוֹב** שאסור להסיק בהם בו ביום, **מַרְתֶּכֶת עֲלֵיהֶם** – מוסיף עליהם שיהיו רוב **עֲצִים מוּכָנִים** שאינם מוקצים, **וּמַסִּיקָן.** מקשה הגמרא: **וְהָא קָא מְהַפֵּךְ בְּאִיסּוּרָא** – והלא כשמוליכם בתנור מזוית לזוית מטלטל גם את העצים המוקצים. מתרצת הגמרא: **כֵּינָן דִּרְוִבָּא** דעצים **דְּהֵיתֵּרָא נִינְהוּ** – של היתר הם, הרי העצים המוקצים בטלים ברוב **וְכִי קָא מְהַפֵּךְ בְּהֵיתֵּרָא קָא מְהַפֵּךְ** שגם האיסור הופך להיתר. שואלת הגמרא: **וְהָא קָא מְבַטֵּל אִיסּוּרָא לְכַתְּחִלָּה** על ידי שמוסיף על עצי האיסור עצים של היתר כדי לבטלם ברוב, **וְתָנַן אֵין מְכַבִּין אִיסּוּר לְכַתְּחִלָּה,** שכן שנינו במסכת תרומות (פ"ה מ"ט) סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואחר כך נפלו שם חולין, אם נפלו בשוגג מותר ואם הפילם במזיד אסור, והיינו שקנסוהו חכמים משום שביטל את האיסור במזיד, ומכאן שאין לבטל איסור לכתחילה. מתרצת הגמרא: **הָנֵי מִילֵּי** – הדין שאין מבטלים איסור לכתחילה נאמר רק **בְּאִיסּוּרִים דְּאוֹרַיְיתָא** [כגון תרומה], **אֲבָל בְּאִיסּוּרִים דְּרַבָּנָן** [כגון עצים שנשרו ביום טוב] **מְכַבִּין** לכתחילה. מקשה הגמרא: **וְלִרַב אַשִׁי דְּאָמַר** לעיל (ע"א) **כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין אֲפִילּוּ בְּאִיסּוּר דְּרַבָּנָן לֹא בָּטֵיל** ברוב, **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר,** הלא עצים אלו המותרים למחר אינם בטלים. מתרצת הגמרא: **הָנֵי מִילֵּי** שאינו בטל **הֵיכָא דְּאִיתֵיהּ לְאִיסּוּרָא בְּעֵינֵיהּ** – שהאיסור קיים כמות שהוא, אבל **הָכָא** בעצים, על ידי שמסיקם **מְקַלָּא קָלֵי אִיסּוּרָא** – נשרפים העצים ואין האיסור בעין, ובזה מועיל ביטול ברוב.

* * *

דין ביצה שנולדה ביום טוב במקומות שעושים שני ימים טובים: **אִתְּמַר, שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גָּלְיוֹת** – שני ימי יום טוב סמוכים זה לזה שעושים בני הגלויות מספק, **רַב אָמַר** ביצה **שנולְדָה בָּזֶה** – ביו"ט ראשון, **מוּתֶּרֶת בָּזֶה** – ביו"ט שני, משום ששני הימים שעושים, מפני הספק הם, אם היום יום טוב או למחרתו, ואם כן אחד מהם חול הוא וממה נפשך מותרת בשני, שאם הראשון חול הרי נולדה בחול ואם הראשון קודש הרי השני חול ומותרת בו. **וְרַב אַסִּי אָמַר, נוֹלְדָה בָּזֶה אֲסוּרָה בָּזֶה.** הגמרא מבררת את טעמו של רב אסי: **לֵימָא** – שמא נאמר **קָא סָבַר רַב אַסִּי** ששני ימים טובים של גלויות **קְדוּשָּׁה אַחַת הִיא** – יו"ט אחד ארוך הם, ולכך אסר ביצה שנולדה בראשון גם ביום השני, **וְהָא רַב אַסִּי מַבְדִּיל מִיּוֹמָא טָבָא לְחַבְרֵיהּ** – היה אומר הבדלה במוצאי יו"ט ראשון, שלדעתו נהגו יום טוב שני מחמת הספק בלבד [ואנו שיודעים עתה בקביעות החדשים אין לנו ספק בדבר וברור לנו שהשני הוא חול גמור, אלא שנוהגים אותו כיו"ט משום מנהג אבותינו בלבד], ואם כן קשה היאך אסר רב אסי ביצה שנולדה בראשון לאוכלה בשני, והרי יו"ט שני ודאי חול הוא ויש להתירה בו. מתרצת הגמרא: **רַב אַסִּי סַפּוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ** בדבר זה, אם מחמת הספק תיקנו חכמים וקבעו לדורות לעשות יו"ט ארוך, או אפשר שלא קבעו הדבר לדורות אלא נהגו קדושה בשני רק משום ספק, ובזמנינו שאנו יודעים בקביעות החדשים אין יו"ט שני אצלינו אלא מנהג אבותינו בעלמא ואין שייך לומר יו"ט ארוך הוא, **וּמחמת** ספיקו **עָבִיד חָכְמָא** בביצה שנולדה בראשון, **לְחוּמְרָא** שאסורה בשני שמא קבעוהו לדורות כיו"ט ארוך, **וְהָכָא,** לענין הבדלה, **לְחוּמְרָא** שבירך ברכת הבדלה שמא אינו אלא מנהג אבותינו והוא ודאי חול. הגמרא מביאה מדברי אמוראים נוספים במחלוקת זו: **אָמַר רַבִּי זֵירָא, כָּוָתֵיהּ דְּרַב אַסִּי מְסַתְּבְרָא** – מסתבר לפסוק כרב אסי, שביצה שנולדה בראשון אסורה בשני, **דְּהַאי דַּהֲרֵי אֲתֵינַן יַדְעִינַן בַּקְבִיעָא דְּיַרְחָא** – עתה על ידי חשבון זמני המולדות אנו יודעים אם נראה המולד ביום שלשים או לא, ואין לנו ספק בקביעת החודש, **וְאף** על פי כן **קָא עָבְדִינַן תְּרֵי יוֹמֵי** – אנו עושים שני ימים טובים, והיינו מפני שקבעוהו לדורות כיו"ט ארוך. **אָמַר אַבָּיֵי, כָּוָתֵיהּ דְּרַב מְסַתְּבְרָא** – מסתבר לפסוק כרב, שהביצה מותרת בשני, **דְּתָנַן** בראש השנה (כב:), **בְּרֹאשׁוֹנָה** היו נוהגים שאם נתקדש החודש ביום שלשים **הָיוּ מַשִּׁיאִין מַשּׁוֹאוֹת** – מדליקים אש בראשי ההרים, כדי להודיע למקומות הרחוקים שנתקדש החודש, **מְשֻׁקָּלְקָלוּ הַכּוּתִים** והיו מעלים משואות ביום שלא קידשו בו החודש כדי להטעות את ישראל, **הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ שְׁלוּחִין יוֹצְאִין** להודיע אימתי נתקדש, ובמקומות שהגיעו עד החג עשו יום אחד, ובמקומות הרחוקים יותר עשו יומיים, **וְהרי אִילּוּ בָּטְלוּ כּוּתִים** ונשוב ונעלה משואות **עַכְשָׁיו חַד יוֹמָא** – נשוב לעשות יום אחד בכל המקומות כבעבר, **וְכן גם עתה הֵיכָא דְּמָטוּ** – במקומות שמגיעים הַשְּׁלוּחִין **עָבְדִינַן חַד יוֹמָא** – עושים יום אחד, ומשמע שלא קבעו חכמים יו"ט שני תקנה לדורות. שואלת הגמרא: **וְהָשְׁתָּא דַּיְדִינַן בְּקַבְיָא דְּיַרְחָא** – עתה שאנו יודעים בקביעות החודש **עַל ידי חישוב זמני המולדות, מַאי טַעֲמָא עָבְדִינַן תְּרֵי יוֹמֵי** – מדוע אנו עושים יומיים. מבארת הגמרא: **מִשּׁוּם דְּשַׁלְּחוּ מִתָּם** – מארץ ישראל לבני הגולה, **הַזְּהֲרוּ בְּמִנְהַג אֲבוֹתֵיכֶם בְּיָדֵיכֶם** והמשיכו לנהוג יו"ט שני, משום **דִּזְמַנִּין דְּגָזְרוּ הַמַּלְכוּת גְּזֵרָה** שלא יעסקו בתורה וישתכח סוד העיבור מכם ותמשיכו לעשות יום טוב אחד בלבד, ותטעו בחשבון לעשות את החודש החסר מלא ואת החודש המלא חסר, **וְאָתֵי לְאַקַּלְקוּלֵי** – תבוא לידי מכשול שתאכלו חמץ בפסח.

* * *

דין ביצה שנולדה בראש השנה: **אִתְּמַר, שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ** – אמרו שניהם, ביצה **שנולְדָה בָּזֶה** – ביום ראשון של ר"ה, **אֲסוּרָה בָּזֶה** – ביום השני של ר"ה, משום ששני ימים טובים של ראש השנה שונים הם משאר ימים טובים של גלויות ותיקנום חכמים להיותם כיום ארוך, שהרי מתחילה לא מחמת הספק עשאום, **דְּתָנַן** בראש השנה (ו:), **בְּרֹאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִין עֲדוּת הַחֹדֶשׁ כָּל הַיּוֹם,** יום שלשים באלול (בּוּלוֹ), והיו מצפים אם יבואו עדים שיעידו שראו את הלבנה ויקדשו את החודש על פיהם בו ביום [ולמחר יהא חול, ואם לא יבואו הרי נתברר שהיום הראשון היה חול ולמחר הוא קודש], ומליל שלשים היו נוהגים יו"ט שמא יבואו עדים ביום שלשים ויקבעו הראשון קודש, **פַּעַם אַחַת נִשְׁתַּהוּ הָעֵדִים לָבֹא** עד לאחר שהקריבו תמיד של בין הערביים,